

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. április 2.¹

C-112/13. sz. ügy

A. kontra B. és társai

(Az Oberster Gerichtshof [Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség — 2001/44/EK rendelet — Együttműködés polgári ügyekben — Joghatóság — Az alperes perbeocsátkozása esetén a joghatóság kiterjesztése — A távol lévő alperes ügygondnoka — A Charta 47. cikke — Az uniós jog elsőbbsége”

1. A jelen ügyben a Bíróságnak mindenekelőtt azt kell eldöntenie, hogy a távol lévő alperes nemzeti jognak megfelelően kijelölt ügygondnokának perbeocsátkozása a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet² 24. cikke értelmében vett perbeocsátkozásnak minősül-e.
2. E kérdés jelentősége abban áll, hogy az e rendelkezés értelmében vett perbeocsátkozás automatikusan azon bíróság joghatóságának kiterjesztésével jár, amelyhez a keresetet benyújtották, akkor is, ha az a 44/2001 rendelet szabályai alapján nem rendelkezik joghatósággal.
3. Ezt követően az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság, Ausztria) azt kívánja megtudni, hogy a nemzeti bíróságok az egyenértékűség elve alapján kötelesek-e az alkotmánybírósághoz fordulni egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak az Európai Unió Alapjogi Chartájával (a továbbiakban: Charta), e jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából, és nem mellőzhetik-e ezen jogszabály alkalmazását a konkrét ügyben az uniós jog elsőbbségének elve alapján.
4. A jelen indítványban kifejtem azokat az okokat, amelyek miatt úgy vélem, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikkét a Charta 47. cikkének fényében úgy kell értelmezni, hogy a távol lévő alperes nemzeti jognak megfelelően kijelölt ügygondnokának nemzeti bíróság előtti perbeocsátkozása nem minősül az e rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbeocsátkozásnak.
5. Ezt követően kifejtem, hogy álláspontom szerint mi az oka annak, hogy az uniós jog alkalmazási körében az alapeljáráshoz hasonló körülmények között az egyenértékűség elve nem követeli meg a nemzeti bíróságoktól, hogy az alkotmánybírósághoz forduljanak egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak a Chartával, e jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából. A belső jog ilyen kötelezettséget tartalmazó rendelkezése nem ellentétes az uniós joggal, feltéve hogy az a nemzeti bíróság e jog rendelkezéseinek alkalmazására és

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.

teljes érvényesülésük biztosítására irányuló kötelezettségét – adott esetben saját hatáskörében mellőzve a nemzeti jogszabályok bármely ellentétes rendelkezésének alkalmazását –, illetve a Bíróság előzetes döntéshozatal céljából való megkeresésére irányuló hatáskörét nem zárja ki, nem függeszti fel, nem csökkenti és nem késlelteti.

I – Jogi háttér

A – A 44/2001 rendelet

6. A 44/2001 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében azt polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül.

7. E rendelet 2. cikkének (1) bekezdése értelmében a rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.

8. A rendelet „Megállapodás joghatóságról” című 7. szakaszában található 24. cikke a következőket írja elő:

„E rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállamnak az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik. E szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon, vagy amennyiben a 22. cikk alapján más bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik.”

9. A 44/2001 rendelet 26. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól:

„Amennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha e rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik.”

10. A rendelet „Elismerés és végrehajtás” című III. fejezetében található 34. cikkének 2. pontja szerint a határozat nem ismerhető el, ha a határozatot az alperes távollétében hozták, amennyiben az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson, kivéve, ha az alperes elmulasztotta a határozatot megtámadó eljárás kezdeményezését [helyesen: a határozat ellen nem nyújtott be jogorvoslatot], annak ellenére, hogy lehetséges lett volna rá.

B – Az osztrák jog

1. Az alkotmányjog

11. A szövetségi alkotmánytörvény (Bundes-Verfassungsgesetz, a továbbiakban: B-VG) 89. cikke értelmében sem a rendes bíróságok, sem az Oberster Gerichtshof (legfelsőbb bíróság) – amely a B-VG 92. cikke értelmében a legfelsőbb fokú bíróság polgári és büntetőügyekben – nem semmisíthetik meg az egyszerű jogszabályokat alkotmányértés miatt. E bíróságoknak abban az esetben, ha valamely egyszerű jogszabályt alkotmányértésnek vélnek, kérelemmel kell fordulniuk a Verfassungsgerichtshofhoz (alkotmánybíróság).

12. A B-VG 140. cikkének (6) és (7) bekezdése szerint valamely jogszabály Verfassungsgerichtshof általi megsemmisítése általános hatállyal bír, és kötelező a rendes bíróságokra.

13. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az Oberster Gerichtshof a Verfassungsgerichtshof eljárása nélkül is ismételten mellőzte a konkrét ügyben a közvetlenül alkalmazandó uniós joggal ellentétes jogszabályi rendelkezések alkalmazását, ezáltal érvényesítve az uniós jog elsőbbségének elvét. Ehhez hasonlóan korábban a Verfassungsgerichtshof szintén úgy határozott, hogy valamely osztrák jogszabálynak az uniós joggal szembeni esetleges ellentétét az elsőbbségi elv útján kell feloldani. Ennélfogva egy ilyen ellentét nem eredményezi a jogszabály alkotmányosértés miatti, a B-VG 140. cikke értelmében vett megsemmisítését.

14. 2012. március 14-i határozatában a Verfassungsgerichtshof azonban eltért ettől az ítélkezési gyakorlattól, és úgy döntött, hogy az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) Ausztriában közvetlenül alkalmazandó, és alkotmányos ranggal rendelkezik. Az általa biztosított jogokat a B-VG biztosítja. Ezért, folytatja a Verfassungsgerichtshof, az egyenértékűség elvére tekintettel meg kell vizsgálni, hogy a Charta szerinti jogokra mily módon és milyen eljárásban lehet hivatkozni a nemzeti jogi szabályozás alapján.

15. A Verfassungsgerichtshof ehhez hozzáteszi, hogy a B-VG jogorvoslati rendszere azon az elven alapul, hogy az alkotmánybíróság az egyedüli fórum, amely az általános jellegű jogszabályok, mégpedig a törvények és rendeletek útján megvalósuló jogsértésekről határozhat, és amely hatáskörrel rendelkezik e jogszabályok megsemmisítésére.

16. Ennélfogva a Verfassungsgerichtshof arra a következtetésre jut, hogy az egyenértékűség elve a nemzeti jogi szabályozás alapján azzal jár, hogy a Charta alkalmazási körében a Charta által garantált jogok is a vizsgálat egyik alapját képezi az általános normakontroll eljárásában, különösen a B-VG 139. és 140. cikke körében.

17. Végül a Verfassungsgerichtshof kiemelte, hogy abban az esetben nem áll fenn az Európai Unió Bírósága elé történő előzetes döntéshozatalra utalásra vonatkozó kötelezettség, ha valamely jogkérdés nem releváns az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntése szempontjából, vagyis ha az e kérdésre adandó válasz, bármilyen legyen is az, egyáltalán nem befolyásolhatja az említett jogvita eldöntését. A Charta keretében ennek esete akkor áll fenn, ha valamely, a B-VG által biztosított jog, különösen valamely EJEE szerinti jog, ugyanazzal a hatállyal bír, mint valamely Charta szerinti jog. Az alkotmánybíróság ezért ebben az esetben az osztrák alkotmányos szabályozás alapján hoz határozatot, anélkül hogy az EUMSZ 267. cikk értelmében vett előzetes döntést kellene beszerezni.

18. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy ez tehát azt jelentheti, hogy valamely osztrák jogszabály uniós joggal – többek között a Chartával – szembeni ellentéte esetén az ellentét nem oldható fel közvetlenül a rendes eljárásban az elsőbbségi elv útján, hanem a bíróságok – az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó lehetőség sérelme nélkül – az egyenértékűség elvéből eredően kötelesek a Verfassungsgerichtshof elé kérelmet terjeszteni.

2. A polgári perrendtartás

19. A polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung, a továbbiakban: ZPO) 115. §-ának az alapeljárásra alkalmazandó változata szerint az ismeretlen kézbesítési címmel rendelkező személyek részére a kézbesítést főszabály szerint hirdetmény útján kell teljesíteni. Azt is rögzíti, hogy ilyenkor a hirdetményi adattárba történő felvételre kerül sor.

20. A ZPO 116. §-a azt mondja ki, hogy azon személyek részére, akik részére a kézbesítést a tartózkodási hely ismeretének hiányában csak hirdetmény útján lehetett teljesíteni, az ügyben eljáró bíróságnak ügygondnokot kell rendelnie, ha e személyeknek a részükre teljesítendő kézbesítés folytán jogaik védelme érdekében perbeli cselekményt kell végezniük, és különösen ha a kézbesítendő irat e személyeknek szóló idézést tartalmaz. A ZPO 117. §-a értelmében az ügygondnokrendelést hirdetmény útján kell közzétenni, a hirdetményi adattárban, amelybe elektronikus közvetítés útján bárki betekintheset.

21. Végül a ZPO 230. §-a szerint az eljáró bíróságnak előzetesen azt is meg kell vizsgálnia, hogy rendelkezik-e joghatósággal. Amennyiben az állapítható meg, hogy nem, úgy az elsőfokú bíróságnak a keresetet hivatalból el kell utasítania. Ezzel szemben, ha joghatósága megalapozott, a keresetet kézbesítenie kell az alperesnek annak érdekében, hogy észrevételeket tehessen.

II – Az alapügyben szereplő tényállás

22. 2009. október 12-én B. és társai kártérítési keresetet nyújtottak be A.-val szemben a Landesgericht Krems an der Donau (Krems an der Donau-i regionális bíróság) elsőfokú bíróságához. Azt állítják, hogy A. Kazahsztánban elrabolta és elhurcolta férjüket, illetve apjukat. Az osztrák bíróságok joghatóságát arra alapítják, hogy A. osztrák területen rendelkezik állandó lakóhellyel.

23. Több, a keresetlevél kézbesítésére irányuló sikertelen kísérlet után a Landesgericht Krems an der Donau megállapította, hogy A. a kézbesítési címen már nem rendelkezik lakóhellyel, és B. és társai kérelmére a 2010. augusztus 27-i végzéssel ügygondnokot rendelt ki a távol lévő alperes részére a ZPO 116. §-a alapján.

24. Ezen ügygondnok a kereset kézbesítését követően ellenkérelmet terjesztett elő, amelyben a kereset elutasítását kérte, és számos érdemi kifogást fogalmazott meg. Az ügygondnok e beadványban az osztrák bíróságok joghatóságának fennállását nem vitatta.

25. Ezt követően, miután tudomást szerzett az ellene indított eljárásról, A. közölte, hogy a képviselőjét jelenleg ellátó ügyvédi irodát hatalmazta meg, és azt kérte, hogy a jövőben minden kézbesítést ezen irodához teljesítsenek. A. egyébként azt is közölte, hogy az osztrák bíróságok joghatóságának fennállását is vitatja, rámutatva, hogy az alapeljárás tényállása Kazahsztánban valósult meg. Álláspontja szerint e bíróságok joghatóságának hiányát nem orvosolta az ügygondnok fellépése, aki nem lépett vele kapcsolatba, és a releváns körülményeket sem ismerte. A. azt is közölte, hogy címét az életét fenyegető veszély miatt nem közölhette, kiemelve, hogy Ausztriát már a keresetindítást jóval megelőzően huzamos időre elhagyta.

26. A Landesgericht Krems an der Donau megállapította joghatóságának hiányát, és elutasította a keresetet, azzal az indokkal, hogy A. máltai területen tartózkodik, és az ügygondnok perbebocsátkozása nem minősül a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett perbebocsátkozásnak.

27. B. és társai fellebbezést nyújtottak be a határozat ellen. A fellebbviteli bíróság helyt adott e fellebbezésnek, és elutasította a joghatóság hiányára vonatkozó kifogást. Álláspontja szerint a 44/2001 rendelet csak a rendelet 26. cikke szerinti perbebocsátkozás hiánya esetén írja elő a nemzeti bíróság számára azt a kötelezettséget, hogy vizsgálja meg joghatóságának fennállását, és ezt a bíróságnak csak az alperes kifogására kell megvizsgálnia. A fellebbviteli bíróság ehhez hozzátette, hogy a távol lévő alperes érdekvédelemre köteles ügygondnokának perbeli cselekménye az osztrák jog szerint a jogszerűen meghatalmazott személy cselekményével azonos joghatásokat fejt ki.

28. A. tehát e határozattal szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a kérdést előterjesztő bíróság előtt. Álláspontja szerint az ilyen határozat sérti az EJEE 6. cikkébe és a Charta 47. cikkébe foglalt védelemhez való jog tiszteletben tartását, mivel az alperes nem szerez tudomást róla, hogy vele szemben eljárás indult.

29. B. és társai a kérdést előterjesztő bíróság előtt előterjesztett ellenkérelmükben ezzel szemben előadják, hogy a távol lévő alperes ügygondnokának kirendelése a szintén e rendelkezésekben szereplő hatékony jogorvoslathoz való alapvető joguk tiszteletben tartásának garanciája.

30. A kérdést előterjesztő bíróság, mivel kétségei voltak a 44/2001 rendelet 24. cikkének, illetve a Charta 47. cikkének tulajdonítandó értelmezést illetően, úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és több kérdést terjeszt a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából.

III – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

31. Az Oberster Gerichtshof előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Arra kell-e következtetni az uniós jog szerinti »egyenértékűség elvéből« az Európai Unió jogának végrehajtása során valamely olyan eljárási rendszer tekintetében, amelyben az érdemi döntésre hivatott rendes bíróságoknak a jogszabályok alkotmányellenességét is vizsgálniuk kell ugyan, a jogszabályok általános jellegű megsemmisítése azonban tilos számukra, mert arra sajátos módon szervezett alkotmánybíróság rendelkezik hatáskörrel, hogy a rendes bíróságoknak valamely jogszabálynak [...] [a Charta] [...] 47. cikkével fennálló ellentéte esetén az eljárás során az alkotmánybíróságot is meg kell keresniük a jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából, és nem érhetik be kizárólag a jogszabály konkrét ügyben történő alkalmazásának mellőzésével?
- 2) Úgy kell-e értelmezni [a Charta] 47. cikkét, hogy azzal ellentétes az olyan eljárási rendelkezés, amelynek értelmében a joghatósággal nem rendelkező bíróság ügygondnokot rendel a nem megállapítható tartózkodási hellyel rendelkező fél részére, és az ügygondnok aztán »perbebocsátkozása« révén kötelező jelleggel joghatóságot keletkeztethet?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a [...] [44/2001] rendelet [...] 24. cikkét, hogy e rendelkezés értelmében véve csak akkor valósul meg az »alperes perbebocsátkozása«, ha maga az alperes vagy egy általa meghatalmazott jogi képviselő végezte a megfelelő perbeli cselekményt, vagy a perbebocsátkozás korlátozás nélkül megvalósul az adott tagállam joga szerint rendelt ügygondnok esetében is?”

IV – Elemzés

32. Előzetesen, A., az osztrák és az olasz kormány, valamint az Európai Bizottság javaslatának megfelelően úgy vélem, hogy először a második és harmadik kérdésre kell válaszolni, amelyek kapcsán a Bíróságnak a Charta 47. cikkének fényében kell értelmeznie a 44/2001 rendelet 24. cikkét, majd ezt követően az első kérdésre, amely csak abban az esetben releváns, ha a második és harmadik kérdésre olyan értelmű válasz születik, amely szerint az uniós joggal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapeljárásban szerepel.

A – A második és harmadik kérdésről

33. Második és harmadik kérdésével – amelyek együttes kezelését javaslom – a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikkét a Charta 47. cikkének fényében úgy kell-e értelmezni, hogy a távol lévő alperes számára a nemzeti jognak megfelelően rendelt ügygondnok valamely nemzeti bíróság előtti perbebocsátkozása a rendelet 24. cikke szerinti alperesi perbebocsátkozásnak minősül, ami ezáltal magával vonja e bíróság joghatóságának hallgatólagos elismerését.

34. Emlékeztetünk ugyanis arra, hogy az alapeljárásban a ZPO 116. §-ának megfelelően ügygondnokot jelöltek ki a távol lévő alperes számára, mivel a B. és társai által benyújtott kereset ismert lakcím hiányában nem volt kézbesíthető.

35. A 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti „perbebocsátkozás” fogalmát illetően a rendelet nem tartalmaz semmilyen meghatározást. Álláspontunk szerint annak az uniós jogban önálló meghatározással kell rendelkeznie, mivel az említett rendelet a belső piac megfelelő működésének javítását célozza, olyan rendelkezések kialakítása révén, amelyek lehetővé teszik többek között a polgári és kereskedelmi ügyekben fennálló joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítését.³ Márpedig e fogalom eltérő értelmezése veszélyeztethetné e cél elérését. Ennélfogva e rendelet 24. cikkét a rendelet által előírt rendszer és célok fényében kell értelmezni.

36. E rendelkezés azon bíróság joghatóságának hallgatólagos kiterjesztése, amely előtt az alperes perbe bocsátkozott, noha a 44/2001 rendelet által kialakított szabályok alapján e bíróság nem szükségképpen rendelkezik joghatósággal. E kivétel, amely nem érvényes a rendelet 22. cikkében szereplő kizárólagos joghatóságok vonatkozásában, eltérést jelent az említett rendelet által kialakított joghatósági rendszertől, és ezért azt szigorúan kell értelmezni.

37. A 44/2001 rendelet által kialakított szabályok ugyanis a nagymértékű kiszámíthatóság biztosítását célozzák a jogalanyok számára, és azt az elvet követik, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg,⁴ ami egy a polgári eljárásban régóta bevett elvet, az *actor sequitur forum rei* elvét veszi át. E főszabály szerint fennálló joghatósági ok előnyt élvezett minden más okkal szemben, mivel azt feltételezik, hogy főszabály szerint az alperes lakóhelyének fóruma van a legszorosabb kapcsolatban a jogvitával.

38. Mivel e megállapítás nem mindig pontos, a 44/2001 rendelet olyan különös joghatósági szabályokat is előír, amelyek akkor alkalmazandók, ha a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg.⁵ Többek között a biztosítások, a fogyasztók által kötött szerződések és az egyedi munkaszerződések vonatkozásában bevezetett joghatósági szabályok azt célozzák, hogy a gyengébb felet az érdekeinek kedvezőbb joghatósági szabályok révén részesítsék védelemben.⁶ A 44/2001 rendelet 24. cikkének szigorú értelmezése tehát azért is fontos, mivel az értelmezés eredménye a fokozottabb védelmet nyújtó joghatósági szabályoktól való eltérés lehet.

39. Azon bíróság joghatóságának hallgatólagos kiterjesztése, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik, azt célozza, hogy hozzájáruljon a mindkét fél által elismerten joghatósággal rendelkező bíróság által hozott határozatok gyors elismeréséhez és végrehajtásához, még akkor is, ha e bíróság valójában nem is rendelkezett joghatósággal a jogvita elbírálására. Ennek megfelelően, amennyiben a végrehajtás helye szerinti bíróságnak felül kell vizsgálnia a határozatot hozó bíróság joghatóságát,⁷ akkor el kell kerülni,

3 – Lásd a 44/2001 rendelet (1) és (2) preambulumbekendését.

4 – Lásd e rendelet 2. cikkét és (11) preambulumbekendését.

5 – Lásd a rendelet (11) preambulumbekendését.

6 – Lásd a rendelet (13) preambulumbekendését.

7 – E lehetőség emellett csak a biztosítással, illetve fogyasztói joggal kapcsolatos jogviták, illetve a kizárólagos joghatóság alá tartozó területek tekintetében létezik. Lásd a rendelet 35. cikkének (1) és (2) bekezdését.

hogyan az első bíróság a 44/2001 rendelet alapján vitassa a második bíróság joghatóságát, noha a jogvita felei elfogadták e joghatóságot, mivel az alperes annak vitatása nélkül perbe bocsátkozott. Ahogy azt a Bizottság hangsúlyozza, kizárólag az alperes magatartása határozza meg tehát ilyen helyzetben a bíróság joghatóságát.

40. Itt jól érzékelhető, hogy milyen fontos a perbe bocsátkozó alperes számára, hogy a körülmények teljes körű ismeretében hozzon döntést az olyan bíróság joghatóságának hallgatolagos kiterjesztéséről, amely rendszeresen nem rendelkezik joghatósággal. Vegyünk például egy olyan jogvitát, amely egy fogyasztó által kötött szerződésre vonatkozik. Tegyük fel, hogy az utóbbit a kereskedő fél azon tagállam bíróságai elé idézi, amelynek területén a kereskedő lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik. Rendes körülmények között a 44/2001 rendelet 16. cikkének (2) bekezdése kizárja e bíróságok joghatóságát, mivel a fogyasztó a gyenge fél, és ezért a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal. Ha azonban az utóbbi szándékosan perbe bocsátkozik az első tagállam bíróságai előtt, anélkül, hogy vitatná azok joghatóságát, akkor e bíróságok a rendelet 24. cikke alapján rendelkezni fognak joghatósággal,⁸ és a végrehajtás helye szerinti bíróságnak következőképpen el kell ismernie a határozatot.

41. Annak jelentősége, hogy megbizonyosodjanak arról, hogy az alperes tudatában van a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében vett „perbe bocsátkozás” következményeivel, továbbá egyértelműen megjelenik az e rendeletet átdolgozó új jogszabályban, vagyis a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletben.⁹ A 44/2001 rendelet 24. cikkét ugyanis módosították, és azt egy második bekezdés egészíti ki. Ez úgy rendelkezik, hogy „[a] 3., 4. vagy 5. szakaszban említett ügyekben, amennyiben a biztosítási kötvény jogosultja, a biztosított, a biztosítási szerződés kedvezményezettje, a károsult, a fogyasztó vagy a munkavállaló az alperes, a bíróságnak, mielőtt az (1) bekezdés alapján megállapítaná joghatóságát, gondoskodnia kell arról, hogy az alperest tájékoztassák a bíróság joghatóságának kifogásolásához fűződő jogáról, valamint a perbe bocsátkozás, illetve a perbe nem bocsátkozás következményeiről”¹⁰.

42. Lényegesnek tűnik tehát, hogy a tagállam bírósága joghatóságának hallgatolagos kiterjesztését csak akkor fogadják el, ha a jogvita valamennyi fele, és különösen az alperes, szándékosan választotta e joghatóságot a 44/2001 rendelet szabályai alapján rendszeresen joghatósággal rendelkező bíróság joghatósága helyett.

43. Következőképpen nem látom, miként fogadhatnánk el, hogy amennyiben az alperes nem csupán nem bocsátkozik személyében perben, hanem nincs is tudomása a vele szemben indított eljárásról, a tények teljes körű ismeretében szándékosan „dönt” (hogy a Bíróság által a ČPP Vienna Insurance Group ítéletben¹¹ használt kifejezést kövessük) azon bíróság joghatóságát illetően, amely előtt nem bocsátkozott perbe.

44. A távol lévő alperes ügygondnokának az alperes képviselőjében történő perbe bocsátkozása semmit sem változtat ezen a megfontoláson.

45. A Hendrikman és Feyen ügyben hozott ítéletében¹² ugyanis a Bíróság rámutatott, hogy az olyan alperes, aki nem tud a vele szemben indított eljárásról, és akinek képviselőjében a határozathozatal helye szerinti bíróság előtt egy általa meg nem hatalmazott ügyvéd jár el, teljes mértékben képtelen a védekezésre. Ebből következően a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperest a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i

8 — Lásd e tekintetben a ČPP Vienna Insurance Group ítélet (C-111/09, EU:C:2010:290) 25–30. pontját.

9 — HL L 351., 1. o.

10 — Lásd az 1215/2012 rendelet 26. cikkének (2) bekezdését.

11 — EU:C:201:290.

12 — C-78/95, EU:C:1996:380.

egyezmény¹³ 27. cikkének (2) bekezdése értelmében távol lévőknek kell tekinteni, még akkor is, ha a határozathozatal helye szerinti bíróság előtt folyt eljárás kontradiktórius volt.¹⁴ Az említett ítélet alapjául szolgáló ügy arra vonatkozott, hogy a megkeresett tagállam bírósága megtagadhatja-e egy másik tagállam bírósága által hozott határozatok elismerését, amennyiben e határozatokat olyan alperessel szemben hozták, akinek nem kézbesítették szabályszerűen és kellő időben az eljárást megindító iratot, és akit érvényesen nem képviseltek az eljárás során, noha a határozathozatal helye szerinti bíróság előtt megjelent az alperes egy állítólagos képviselője, így a határozatokat nem a távollétében hozták.

46. A Bíróság szerint egy határozatot, még ha „kontradiktóriusnak” is minősül, nem lehet elismerni, amennyiben az alperes nem maga hatalmazta meg ügyvédjét, és az eljárás tudomásán kívül zajlott. Vitathatatlan, hogy bár a jelen ügy eltér a Hendrikman és Feyen ügyben hozott ítélet¹⁵ alapjául szolgáló ügytől, mivel az első esetben az eljárás kezdő szakaszáról volt szó, a másodikban pedig a végrehajtás szakaszáról, ugyanakkor mégis mindkét esetben a Charta 47. cikke által biztosított védelemhez való jog sérülhet.

47. Nem gondolom ugyanis, hogy a távol lévő alperes alapeljáráshoz hasonló körülmények között kirendelt ügygondnoka képes lenne az alperes érdekeinek legmegfelelőbb védelmére, ezáltal lehetővé téve az említett 47. cikk által biztosított jogok tiszteletben tartását. Ez az ügygondnok csak részleges információkkal rendelkezik a jogvitát illetően, azokkal, amelyeket a felperes szolgáltatott. Ennélfogva nem képes megfelelő módon biztosítani az alperes védelmét. Ehhez hasonlóan álláspontom szerint nem állnak rendelkezésére azok a lényeges elemek, amelyek révén adott esetben képes azon bíróság joghatóságának vitatására, amelyhez a felperes fordult, mivel a nemzetközi jogban a joghatóság soha nem egyszerű kérdés. Az alperest, mivel nem tudott az eljárásról, és *a fortiori* nem választhatta meg ügyvédjét, nem lehet érvényesen képviselni az érintett bíróság előtt.

48. Nem csupán arról van szó, hogy az alperes, aki, mint az alapeljárásban A., csak későbbi szakaszban szerez tudomást a vele szemben indított eljárásról, és így már nincs lehetősége az eljáró bíróság joghatóságának vitatására, hanem arról is, hogy a Charta 47. cikkének meg nem felelő eljárásban hoztak egy, az Európai Unió egész területén érvényes határozatot, ami nem fogadható el.

49. Álláspontom szerint a Hypoteční banka ítélet¹⁶ nem alkalmas e megállapítások megkérdőjelezésére. Ebben az ítéletben a Bíróság azt mondta ki, hogy az alperes elleni eljárás olyan módon való folytatásának lehetősége, hogy a keresetet a megkeresett bíróság által kijelölt ügygondnoknak kézbesítik, korlátozza az alperes védelemhez való jogát. E korlátozás azonban igazolható a felperes hatékony védelemhez való jogával, mivel eljárás hiányában e jog nem érvényesülne.¹⁷ Ugyanis, folytatja a Bíróság, az alperes helyzetével ellentétben, akinek abban az esetben, ha nem tudja hatékonyan védeni magát, lehetősége van a védelemhez való joga érvényesítésére oly módon, hogy a 44/2001 rendelet 34. cikkének 2. pontja alapján kifogást emel a vele szemben hozott ítélet elismerése ellen, a felperes esetében fennáll az a veszély, hogy jogorvoslatra egyáltalán nem lesz lehetősége.¹⁸

50. Bár meg lehet érteni azt, hogy a Bíróság az említett ítéletben egyszerre kívánta megőrizni a védelemhez való jogot, illetve a felperes jogait, akinek tekintetében el akarja kerülni az igazságszolgáltatás megtagadását, a jelen üggyhöz képest az a jelentős különbség, hogy az alperes, vagyis A., már nem vitathatja az osztrák bíróságok joghatóságát, amennyiben úgy tekintjük, hogy az ügygondnok a 44/2001 rendelet 24. cikke értelmében perbe bocsátkozik. Ezenfelül nem szabad szem

13 — HL 1972. L 299., 32. o. Az egyezmény szövegét az új tagállamok ezen egyezményhez történő csatlakozásáról szóló későbbi egyezmények módosították.

14 — Ezen ítélet 18. pontja.

15 — EU:C:1996:380.

16 — C-327/10, EU:C:2011:745.

17 — 53. pont.

18 — 54. pont.

elől téveszteni, hogy a jelen ügyben, a Hypoteční banka ítélet¹⁹ alapjául szolgáló ügy tényállásával ellentétben A. lakóhelye ismert, és egy másik tagállam területén található. B.-nek és társainak tehát megvan a lehetőségük arra, hogy keresetet nyújtsanak be azon tagállam bíróságai előtt, amelynek területén A. lakóhelye található, vagyis a máltai bíróságok előtt.

51. Ennélfogva nem gondolom, hogy a Hypoteční banka ítéletben követett okfejtés alkalmazható lenne a jelen ügyre.

52. Egyébként egy másik körülmény is az általam képviselt állítás mellett szól. A 44/2001 rendelet 26. cikkének céljáról van szó.

53. A rendelet „A joghatóság és az elfogadhatóság vizsgálata” című 8. szakaszában ugyanis az uniós jogalkotó beiktatta ezt a cikket, amelynek (1) bekezdése azt írja elő, hogy amennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha a rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik.

54. A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezményről szóló, J. Jénard által készített jelentésben²⁰, amely megelőzte a 44/2001 rendeletet, az e rendelet 26. cikkének megfelelő cikket „az egyik legfontosabbnak” minősítették.²¹ Itt egyébként az is pontosításra került, hogy az alperes távolléte nem minősül a joghatóság hallgatólagos kiterjesztésének, hogy nem elegendő, ha a bíróság elismeri, hogy a felperes joghatósággal kapcsolatos nyilatkozatai pontosak, valamint, hogy a bíróságnak ügyelnie kell arra, hogy a felperes bizonyítsa a joghatóság megalapozottságát. Ennek oka az, hogy az alperes távollétében gondoskodni kell arról, hogy a határozatot valóban joghatósággal rendelkező bíróság hozza meg, annak érdekében, hogy az alperes részére a lehető legtöbb garanciát biztosítsák a határozathozatali eljárásában.²²

55. Márpedig a 44/2001 rendelet 26. cikkének hatékony érvényesülését, és ezáltal a védelemhez való jog tiszteletben tartásának garanciáit hátrányosan érintené, ha úgy tekintenénk, hogy a joghatóság megalapozásához elegendő, ha a távol lévő alperes ügygondnoka az említett rendelet 24. cikke értelmében perbe bocsátkozik a bíróság előtt, noha tagadhatatlan, hogy e bíróság nem rendelkezik joghatósággal az ügy elbírálására.

56. Végül maga a jelen ügy álláspontom szerint jól illusztrálja azt, amit az uniós jogalkotó a 44/2001 rendelet által előírt joghatósági szabályok rendszerének kialakításával el kívánt kerülni. Nem vitatott ugyanis a jelen ügyben, hogy A. lakóhelye nem osztrák területen található. Ha elfogadnánk, hogy a távol lévő alperes ügygondnokának perbebocsátkozása az alperesnek a rendelet 24. cikke értelmében vett perbebocsátkozásának minősül, ez azt eredményezné, hogy egy olyan tagállam bíróságának joghatóságát alapoznánk meg, amelyet semmilyen kapcsolóelv sem kapcsol a jogvita valóságához. Emlékeztetünk ugyanis arra, hogy B. és társai kazah állampolgárok, és tartózkodási helyük is Kazahsztánban van, A. szintén kazah állampolgár, tartózkodási helye máltai területen van, végül pedig az alapjárást tényállása szintén kazah területen valósult meg.

57. A 44/2001 rendelet 24. cikkének ilyen értelmezése valójában annak elfogadását eredményezné, hogy e bíróság minden esetben rendelkezik joghatósággal, az e rendelet által kialakított szabályok kárára, még akkor is, ha egy külföldi fórum megfelelőbb, azon kapcsolatok miatt, amelyek közötté és a jogvita között fennállhatnak.

19 — EU:C:2011:745.

20 — HL 1979. C 59., 1. o.

21 — Lásd a 20. cikk kommentárját (e jelentés 39. oldalán).

22 — Uo.

58. A fenti okok összessége miatt úgy vélem, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikkét a Charta 47. cikkének fényében úgy kell értelmezni, hogy a távol lévő alperes nemzeti jognak megfelelően kijelölt ügygondnokának nemzeti bírósága előtti perbebocsátkozása nem minősül az e rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbebocsátkozásnak.

B – Az első kérdésről

59. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ a Bíróságtól, hogy az egyenértékűség elve azt követeli-e meg a nemzeti bíróságoktól, hogy az alkotmánybírósághoz forduljanak egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak a Chartával, e jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából, ahelyett, hogy annak a konkrét ügyben történő alkalmazását mellőznék, az uniós jog elsőbbsége elvének megfelelően.

60. Az az ok, amely miatt a kérdést előterjesztő bíróság e kérdést teszi fel a Bíróságnak, a Verfassungsgerichtshof ítélkezési gyakorlatából következik, amely úgy döntött, hogy amennyiben az EJEE által garantált jogokra mint alkotmányos jogokra lehet hivatkozni előtte, akkor az egyenlőség elve megköveteli, hogy ez az alkotmányos jogorvoslati út nyitva álljon a Charta által biztosított jogok tekintetében is. Ennélfogva a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy jelenleg már nincs lehetőség az uniós joggal ellentétes jogszabály konkrét ügyben történő alkalmazásának mellőzésére az uniós jog elsőbbségének elve alapján, hanem a nemzeti bíróságok immár kötelesek az alkotmánybírósághoz fordulni egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak az említett joggal.

61. Azzal kapcsolatban, hogy a nemzeti bíróságnak a belső jogi rendelkezések és a Chartában – amennyiben az alkalmazandó – biztosított jogok közötti ellentét esetén milyen következtetéseket kell levonnia, állandó ítélkezési gyakorlat, hogy az uniós jogi rendelkezéseket hatáskörének keretei között alkalmazni hivatott nemzeti bíróság köteles biztosítani e normák teljes érvényesülését, szükség esetén – saját hatáskörénél fogva – eltekintve a nemzeti jogszabályok e normákkal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától, akár utólagosan is, anélkül hogy kérelmeznie vagy várnia kellene azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítésére.²³

62. Az arra irányuló, a nemzeti jog által előírt kötelezettség, hogy meg kell felelni a Charta rendelkezéseinek az uniós jog alá tartozó területen, kizárólag az érintett tagállam akaratából ered, és szuverén szabadságának körébe tartozik.

63. Ennek alapján ezen belső alkotmányos kötelezettség végrehajtásának szabályai szintén saját alkalmazásának körébe tartoznak, azzal a lényeges fenntartással, hogy e döntés nem ütközhet a Simmenthal-ügyben hozott ítéletben²⁴ rögzített, illetve az azt követő ítélkezési gyakorlatban, különösen a Melki és Abdeli egyesített ügyekben hozott ítéletben²⁵ kifejtett elvekbe.

64. Az utóbbi ítéletben ugyanis a Bíróság emlékeztetett állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint az uniós jog természetében rejlő követelményekkel összeegyeztethetetlen valamely nemzeti jogrendszer minden olyan rendelkezése, illetve minden olyan jogalkotási, közigazgatási vagy bírósági gyakorlat, amely csökkentené az uniós jog hatékonyságát azáltal, hogy megfosztja az e jog alkalmazására hatáskörrel rendelkező bíróságot azon jogtól, hogy már az alkalmazás időpontjában minden szükséges lépést megteheszen annak érdekében, hogy az uniós normák teljes hatékonyságának esetleges akadályát képező nemzeti jogszabályi rendelkezéseket félretegye. Ilyen helyzet állna elő akkor, ha egy

23 — Lásd az Åkerberg Fransson-ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105) 45. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

24 — 106/77 ítélet, EU:C:1978:49.

25 — C-188/10 és C-189/10, EU:C:2010:363.

uniós jogi rendelkezés és egy nemzeti törvény közötti ellentmondás esetén az összeütközés feloldása nem az uniós jog alkalmazására hivatott bíróság számára lenne fenntartva, hanem egy másik, saját mérlegelési jogkörrel felruházott hatóság számára, még akkor is, ha az uniós jog teljes hatékonyságának ilyen akadályja csak átmeneti lenne.²⁶

65. Ebből következik, hogy a belső alkotmányjog által elvei végrehajtása érdekében megállapított eljárás nem eredményezheti a jogvitában eljáró nemzeti bíróság arra irányuló hatáskörének kizárását, felfüggesztését, csökkentését vagy késleltetését, hogy gyakorolja feladatát, amely a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlat alkalmazásában abban áll, hogy elutasítsa és mellőzze az uniós joggal ellentétes nemzeti jogszabály alkalmazását.

66. Az egyenértékűség elvének alkalmazása semmilyen módon sem kérdőjelezi meg ezt az ítélkezési gyakorlatot.

67. Ezen elv szerint azon keresetek eljárási szabályai, amelyek az egyén uniós jogból származó jogai védelmét hivatottak biztosítani, nem lehetnek kevésbé kedvezőek, mint a megfelelő belső jogi keresetek esetében.²⁷

68. Márpedig a jelen ügyben nem látom, hogy az, ha mellőzik az uniós joggal ellentétes nemzeti jogszabály alkalmazását egy konkrét ügyben, miben lenne kevésbé kedvező az egyén számára, mint az, ha közbenső alkotmányossági felülvizsgálati eljárást indítanak e jogszabály általános jellegű megsemmisítése érdekében. Éppen ellenkezőleg. Ahogy arra maga a kérdést előterjesztő bíróság is rámutat, egy ilyen eljárás lefolytatása viszonylag nehézkes, további költségekkel, illetve késedelemmel jár az egyének szempontjából, noha a nemzeti bíróságnak közvetlenül az elé terjesztett jogvita keretében is van lehetősége annak megállapítására, hogy a nemzeti jogszabály összeegyeztethetetlen az uniós joggal, illetve e jogszabály mellőzésére, ezáltal azonnali védelmet biztosítva az egyén számára.

69. Ennek megfelelően, az ilyen módon megfogalmazott egyenértékűség elve, az alapeljárásban leírt helyzetben nem alkalmazható, mivel az azzal a paradox eredménnyel járna, hogy meggyengíti az uniós jog elsőbbségének elvét.

70. Következésképpen, a fenti körülményekre figyelemmel úgy vélem, hogy az uniós jog alkalmazási körében az alapeljáráshoz hasonló körülmények között az egyenértékűség elve nem követeli meg a nemzeti bíróságoktól, hogy az alkotmánybírósághoz forduljanak egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak a Chartával, e jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából. A belső jog ilyen kötelezettséget tartalmazó rendelkezése nem ellentétes az uniós joggal, feltéve hogy az a nemzeti bíróság e jog rendelkezéseinek alkalmazására és teljes érvényesülésük biztosítására irányuló kötelezettségét – adott esetben saját hatáskörében mellőzve a nemzeti jogszabályok bármely ellentétes rendelkezésének alkalmazását –, illetve a Bíróság előzetes döntéshozatal céljából való megkeresésére irányuló hatáskörét nem zárja ki, nem függeszti fel, nem csökkenti és nem késlelteti.

26 — 44. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

27 — Lásd az Agrokonsulting-04 ítélet (C-93/12, EU:C:2013:432) 36. pontját.

V – Véggövetkeztetések

71. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszoljon az Oberster Gerichtshofnak:

- 1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 24. cikkét az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének fényében úgy kell értelmezni, hogy a távol lévő alperes nemzeti jognak megfelelően kijelölt ügygondnokának nemzeti bírósága előtti perbebocsátkozása nem minősül az e rendelet 24. cikke értelmében vett alperesi perbebocsátkozásnak.
- 2) Az uniós jog alkalmazási körében az alapeljáráshoz hasonló körülmények között az egyenértékűség elve nem követeli meg a nemzeti bíróságoktól, hogy az alkotmánybírósághoz forduljanak egy olyan nemzeti jogszabály összeegyeztethetősége tárgyában, amelyet ellentétesnek tartanak az Európai Unió Alapjogi Chartájával, e jogszabály általános jellegű megsemmisítése céljából.

A belső jog ilyen kötelezettséget tartalmazó rendelkezése nem ellentétes az uniós joggal, feltéve, hogy az a nemzeti bíróság e jog rendelkezéseinek alkalmazására és teljes érvényesülésük biztosítására irányuló kötelezettségét – adott esetben saját hatáskörében mellőzve a nemzeti jogszabályok bármely ellentétes rendelkezésének alkalmazását –, illetve az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatal céljából való megkeresésére irányuló hatáskörét nem zárja ki, nem függeszti fel, nem csökkenti és nem késlelteti.